

ΤΙ ΕΠΙΝΕΤΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΚΡΙΣΙΜΟΥ ΜΑΧΗΣ

«Ηλίοτ» 46 2186 1939

Εύρισκόμεθα — ως θά ἐνθυμηταί ὁ ἀναγνώστης — εἰς τὰς παραμονάς, ἢ ἀκριβέστερον εἰς τὴν παραμονὴν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. Οἱ Πέρσαι, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἰππίου, ἔχουν ἤδη διέλθει δι' ἀπλῆς κωπηλασίας εἰς τὴν ἀντίπεραν τῆς Ἑρετρίας θύγην, ἢ δὲ προσόρμησις ὑπῆρξεν εὐχερὴς καὶ ἀκινδυνος ἰδίως διὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ σπουδαίου ἱππικοῦ του, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ κακὸς ἐκεῖνος Ἀθηναῖος προδότης Ἰππίας ἐστήριζε τὰς μεγαλτέρας ἐλπίδας του. Καὶ ἐστρατοπέδευσαν... προσωρινῶς, ἔτοιμοι νὰ κατακλύσουν τὴν Ἀττικὴν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς εἴδομεν, τρεῖς ἐπιφανεῖς φυσιογνωμαί δεσπόζουσιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Ὁ Ἀριστείδης, ὁ Δίκαιος, ὁ ἐντιμὸς πολίτης, ὅστις ὁμῶς ἐφοβεῖτο τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀγορᾶς, τὴν ἐξόρμησιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὰς ἀπὸ θαλάσσης ἰδίως ἐπιχειρήσεις, ἀντιτιθέμενος ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν μεγάλου ἐπίνειου τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς. Αὐτὰ ὅλα ἦσαν πολὺ φυσικά, ἐφ' ὅσον ὁ μέχρι πτωχείας καὶ στερήσεων ἀριστοκράτης αὐτὸς ἡγεῖτο τῆς πατρίας τῶν εὐπατριδῶν, τῶν ὁποίων καὶ συνώψιζε τὰ ἰδανικά τῆς πατριάρχικης «κλειστῆς» οἰκονομίας. Ἀκόμη φυσικώτερον, εἶνε τὸ ὅτι ὅπως ἡ ὅλη πατρία του, οὕτω καὶ αὐτὸς, ἦτο «εἰρηνόφιλος». Ἐκαμεν δὲ, ἡδύνατο — ἐντὸς πλαισίου τιμωρίας πάντοτε καὶ ἀγνῶν πολιτικῶν ἡθῶν — διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναμειχθῶν εἰς τὰ ἰωνικά πράγματα, καὶ ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην Ἰωνικὴν Ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε δὲν μένει πλέον ἀμφιβολία περὶ τῶν πεπωμένων τῆς πατρίδος του, ὁ Δίκαιος ὄχι μόνον δὲν κυλίστα εἰς τὸν θόρβον τῆς προδοσίας, ἀλλὰ καὶ παύει νὰ ἀντιδρᾷ κατὰ τοῦ ἀναποτρέπτου πλέον πολέμου καὶ τοὺς παράγοντας τῆς πατρίας του μεταπίθῃ.

Εἴδομεν ἐπίσης καὶ τὰ χαρακτηριστικά τῆς δευτέρας ἐκείνης μεγάλης φυσιογνωμίας, τοῦ Θεμιστοκλέους, εὐπατρίδου καὶ αὐτοῦ ἀλλὰ ἡγρουμένου τῶν λαϊκῶν στρωμάτων, ἰδίως ὁμῶς τῆς μεσαίας τάξεως, τῆς ὁποίας καὶ ἐνστερνίζεται τὰ τολμηρὰ ἰδανικά, μὲ τὴν παράφορον μάλιστα ὁρμὴν ποὺ τὸν χαρακτηρίζει, καὶ μὲ ἐπινοήσεις, ὡς θά ἴδωμεν, τόσοσιν παρατόλμους, δι' ὧν ἐσώθησαν μὲν ἡ Ἑλλάς, ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ γενικώτερον ὁ «Εὐρωπαϊσμός», ἀλλ' αἱ ὁποῖαι, θά ἐπιβῶν πάντας, χωρὶς οὐδεὶς νὰ δύναται νὰ μεταπίσῃ ὅτι ὁ μέγας ἐκεῖνος τολμηρὸς ἦτο... «προδότης», ἀπεχθέστερος ἰσῶς καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Ἐφιάλτου.

Ἀλλὰ ἡ μεγάλη στιγμή τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πολιτικοῦ νοῦ, δὲν εἶχε σημαίνει ἀκόμη. Εὐτυχῶς δέ, διότι, τύχῃ ἀγαθῇ ἐπρόκειτο τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν μεγάλην φυσιογνωμίαν, δυνάμεν νὰ παῖξῃ τὸν ρόλον τοῦ «ταμπλῶν», μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτήτων. Πρόκειται περὶ τοῦ Μιλτιάδου. Τὸ δράμα τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρός θ' ἀπασχολήσῃ εἰς προσεχὲς τεύχος τὴν σελίδα περὶ τῶν ἱστορικῶν Φυσιογνωμιῶν.

Ἄς ἔχωμεν πρὸς τὸ παρὸν ὑπ' ὀφιν μας, ὅτι ὁ παλαιὸς αὐτὸς Ἀθηναῖος, λησμονημένος ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του, κατέπλευσε μίαν ἡμέραν εἰς τὸ Φάληρον, μὲ ἰδιόκτητα πολεμικά πλοία, μὲ ἰδίους πολεμιστάς, μὲ θησαυρούς, καὶ με... μίαν θαλίαν, περὶ τῆς ὁποίας τὸ «κουτσμπολιὸν» τοῦ καιροῦ διέδωκεν ὅτι ἦτο... παλλακίς του, ἐνῶ πράγματι, ἡ ἡγεμονὶς αὐτῆς τῆς Θράκης, ἦτο σύζυγος τοῦ ἔδου σήλικος «πρίγκηπος» - συζύγου.

Καὶ ἐδῶ ἐπίσης ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ μὴ κινήσῃ διόλου τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἀθηναίων ὁ λησμονημένος αὐτὸς ποὺ κατέφθινεν εἰς τὴν γενέτειράν του ἐν πλήρει πολεμικῇ ἐξαρτύσει. Δὲν συντρέχει δὲ λόγος οὐδεὶς, νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς συμβαίνει ὡς «μικροῦτες», αἱ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διατυπωθεῖσαι κατηγορίαι, συκοφαντίαι, ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ δίκαι πού ἐπηκολούθησαν καὶ τῶν ὁποίων θά ἴδωμεν ἀλλοῦ τὰς λεπτομερείας. Ἦσαν πάρα πολὺ φυσικά ὅλα αὐτά, ὅσον φυσικὸς ἦτο καὶ ὁ τοιοῦτου εἵδους κατάπλους τοῦ ἀνδρός, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Ἀλλὰ ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίσθινον ὅτι ὁ «γεωφερόμενος» αὐτὸς δὲν ἐρχεται ὡς κατὰ τῆς οὐδὲ ὡς ἐπιδοχὸς τύραννος, τὰ θέλματα καὶ αἱ ἐλπίδες ἐστράφησαν πρὸς τὸν Μιλτιάδην, τῶσαν ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως — προκειμένου νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὰς κρίσιμους ἐκείνας στιγμὰς, ἀκομματικῶς πλέον τὰς δύο πατρίας — ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικῆς — προκειμένου περὶ στρατιωτικοῦ ἐμπεύρου, καθ' ἣν μάλιστα στιγμήν ἡ στρατιωτικὴ ὁργάνωσις τοῦ Ἀστεως ὑπέφερεν, ἐφ' ὅσον αἱ λαοκρατικαὶ ἀκρότητες ἀνέθετον εἰς τὴν... τύχην τὴν φροντίδα τῆς στραταρχίας.

Ὅμως λοιπὸν αἱ περιστάσεις ἀνέδειξαν ὡς «θεόσταλτον», πράγματι, τὸν Μιλτιάδην. Εἰς αὐτὸν προφανέστατα ὀφείλονται καὶ τὰ πρῶτα μέτρα πρὸς ψυχραῖον ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως.

Οἱ Ἀθηναῖοι στέλλουσιν εἰς Σπάρτην ὄχι πλέον ἀργοκίνητον πρεσβείαν, ἀλλὰ ἓνα δρομέα, τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην («ἡμεροδρόμος» ὡς γνωστὸν, ἦτο ὁ δυνάμενος νὰ τρέξῃ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας).

Ἐγενήθη κάποτε ζήτημα, ἐπὶ τοῦ διατὶ δὲν ἐστεύαν ἱππέα. Φαίνεται ὑπερβολικά τὰ περίσπαστα καὶ εὐθηναὶ αἱ κρίσεις, περὶ τοῦ ὅτι οὐδεὶς τῶν εὐπατριδῶν ἤθελε νὰ θυσίῃ τὸν ἵππον του. Τὸ θέβαιον εἶνε ὅτι, δικαίως θά ἴδωμεν, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς κινήμας τοῦ ταχυδρόμου τῶν ἡ εἰς τὴν ταχύτητα οἰουδήποτε ἀλόγου. Ὁ Φειδιππίδης τρέχει εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν ἀποστολὴν βοήθειας. Ὡς γνωρίζομεν, οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ τοῦ ἐπερχομένου κινδύνου, εἶχον ἤδη συνάψει συμμαχίαν μὲ τὴν Σπάρτην, ὑπὸ σκληροῦς μάλας δόξας. Ἀλλὰ ἐγνώριζον καλὰ τοὺς ἀπελπιστικῶς τοπικιστάς Σπαρτιάτας, καὶ εἶχον τὴν δευδερκειαν νὰ μὴ ἀ-

ναμείνουν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἡμεροδρόμου, ἀλλὰ νὰ λάθουν τὸ ταχύτερον τὰ μέτρα τῶν, ἀσχετῶς τοῦ ποῖαν καὶ ποσὴν βοήθειαν θά ἐστεύουν οἱ Σπαρτιάται. Ἀλλὰ ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Μιλτιάδου ἀνεφάνη εἰς τὸ ὅτι αὐτὸς ἐπέισε πρῶτον τοὺς στρατηγούς οἱ ὁποῖοι πάλιν ἐπέισαν τὸν ἄνθρωπον, νὰ μὴ ἀναμείνουν μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας τὸν ἐχθρὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὸν περίβολον τῆς πόλεως — ὅπως εἶχε προδικάσει ὁ Ἰππίας — ἀλλὰ νὰ ἐκκινήσουν τὴν πόλεωσιν οἱ μάχιμοι, ὅπως ἀναμετρηθῶν μὲ τοὺς ἐπιδρομείς ὅσον τὸ δυνατόν μακρὰν τῆς πόλεως. Βεβαίως, τὸ Ἄστυ δὲν ἡδύνατο νὰ παραμείνῃ ἔρημον ὑπερασπιστῶν κατὰ τὰς κρίσιμους ἐκείνας ἡμέρας, πολλὰ μᾶλλον διότι ἐκρίθη ἀπαραίτητος καὶ μία δευτέρα ζώνη ἀμύνης. Νεώτεροι τακτικοὶ ἡσυχολήθησαν μὲ τὸ σημεῖον αὐτό. Κατὰ τοὺς μὲν ἡ δευτέρα αὕτη ζώνη... ἐπερίττειεν «ἀπολύτως», ἐφ' ὅσον ἡ τύχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος θά ἐπαίετο εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὅπου, ἐάν ἐπεκράτουν οἱ Πέρσαι, οὐδεμία «ζώνη» θά ἡδύνατο νὰ τοὺς συγκρατήσῃ πλέον. Συνεπῶς — κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἐκδοχὴν — ἦτο ἀσύμφορος ἡ ἐξουδυνάτισις τῶν μαχίμων δυνάμεων, πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἐφεδρείας ἐκείνης.

Ὑπάρχει ὁμῶς καὶ ἡ ἐντίθετος ἐκδοχή. Ὅσον κρίσιμοι καὶ ἐάν ἦσαν αἱ στιγμαί, ὅσον ἄνισος καὶ ἐάν ἦτο ὁ ἄγων, ὁ Μιλτιάδης, πρὸ πάντων, δὲν ἠκολούθησε τυχοδιωκτικὴν τακτικὴν. Ὁ ἐκδιωχθεὶς ἀπὸ τὸ θασίλειον τῆς συζύγου του ὄχι μόνον δὲν ἐτρομοκρατεῖτο ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ προφανέστατα οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἀμφέβαλε περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς νικηφόρου ἀντιμετώπισεως τῶν θερθάρων. Ἀπέδιδε δὲ σπουδαίαν σημασίαν εἰς τὴν δευτέραν ἐκείνην ζώνην ἀμύνης, προφανῶς πεπεισμένος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ πᾶσουν μέχρι τοῦ τελευταίου πρὶν ἀφήσουν τοὺς Πέρσας νὰ περάσουν.

Διὰ τὸν λόγον λοιπὸν αὐτόν, μόνον 9.000 ὀπλίται ἐτάχθησαν ὑπὸ τοὺς στρατηγούς. Αὐτοὶ ἦσαν πάνοπλοι, με... ἰδιοκτῆτους ἐξαρτύσεις, καὶ ὅσοι εἶγον δούλους ἠκολουθοῦντο ὑπ' αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑποπέτουν ὡς ὑπασπισταί, ἀλλὰ ἡδύνατο νὰ πολεμήσουν καὶ ὡς «φιλοὶ», ἐλαφρῶς δηλαδὴ ὀπλισμένοι. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ προέειν μία διευκρίνισις. Χαρακτηριστικὸν τῶν ὅλων μηδικῶν πολέμων εἶνε ὅτι αἱ ἐντιμέτωποι δυνάμεις ἦσαν ἀπὸ μέρους μὲν τῶν Ἑλλήνων δυνάμεις ἐλευθερῶν πολιτῶν, ἀπὸ μέρους δὲ τῶν Περσῶν δυνάμεις δούλων ἢ «ἡμιδούλων» καὶ προδωτῶν. Τὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι συμπαρέλαβον ὁμοῦ καὶ τοὺς δούλους τῶν, αὐτὸ δὲν ἀλλοιώνει τὸν χαρακτῆρα τῆς παρατάξεως τῶν ὡς ἐλευθέρων. Ἀφ' ἐνός ἡ δουλεία ἐν Ἀθήναις οὐδέποτε ἔλαβε τὴν μορφήν ποὺ εἶχεν αὕτη εἰς τὴν Ἀσίαν ἢ καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἔπειτα εἰς Ρώμην. Ὁ δούλος τοῦ Ἀθηναίου εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον μέλος τοῦ «οἴκου». Ἀφ' ἑτέρου οἱ πολῖται δὲν ἐνέπαινον τὸν ἑαυτοῦ ἐταῖρον

τό ιδιον χωριον όπου διεξάγεται η κυριακή αυτή τελετή, υπάρχει τὸ καθολικὸν μοναστήριον καὶ ἡ καθολικὴ σχολὴ καλογριῶν, ἡ ὁποία ἔχει γήρεδον μπάσινετ μπῶλλ καὶ τέννις. Αἱ κυρίες καλὸν γὰρ διδάσκουν εἰς τὰς μελαψὰς μαθητείας τὰ σοφὰ πράγματα ποὺ μαθαίνουν ὅλοι οἱ πολιτισμένοι εἰς τὸ σχολεῖον. Ἄλλ' αἱ νεάνιδες ὅταν ἀποφοιτήσουν, θὰ φορέσουν κοντὰ εἰς τὸν σταυρὸν ποὺ κρέμεται εἰς τὸ στήθος των καὶ ἓνα φυλακτὸ διὰ τὰ κατὰ πνεύματα καὶ ἓνα θραχιόλι ἀπὸ κοχύλια, τὸ ὁποῖον θὰ τὰς βοηθήσῃ νὰ παντρευθοῦν γρήγορα... Τὸ δῶδον, θὰ τοποθετήσουν ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν των, τὸ ξύλινον ξδανον, ποὺ ἀπαγορεύει τὴν εἰσόδον εἰς τὸν πειρασμὸν, καὶ καθὼς θὰ λύνουν τὰ μαλλιά των προτοῦ πλαγιάσουν, θὰ σιγοτραγουδήσουν τὴν παλὰ λυπητερὴ μελωδίαν, ποὺ ἐπιπλήττει εὐλαβῶς τὴν θεᾶν. Οὐναλουῦθ, ἐγὼ γὰρ δὲν ἔστειλε οὐτε σήμερον τὸ παλληκάρι τῆς ἀγάπης των.

Αὐτὸ τὸ κράμα τῆς πίστεως καὶ τὸν προλήψεων, τῆς μορφώσεως καὶ τῆς διδασκαλίας, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ζωῆς τοῦ μικροῦ κράτους. Εἰς τὰς θρησκευτικὰς λιτανείας ποὺ τελοῦνται διὰ νὰ θρέξῃ, προστίθενται αἱ εἰδωλολατρικαὶ τελεταί, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ἐξευμενήσουν τὸ πνεῦμα τῆς βροχῆς. Διότι ὑπάρχουν δύο ἐποχαὶ εἰς τὴν Αἴτην, τὸν μεγάλων βροχῶν καὶ τῆς ἀνομβρίας. Ἡ πρώτη ἀρχίζει τὸν Σεπτέμβριον καὶ διαρκεῖ ὡς τὸν Μάρτιον, ἡ δευτέρα ἐπικρατεῖ καθ' ὅλον τὸ ὅπλοισιν διάστημα τοῦ ἔτους. Οἱ ἰθαγενεῖς πιστεύουν ὅτι τὰ δύο πνεύματα ποὺ ἐκπροσωποῦν τὰς δύο αὐτὰς ἐποχὰς μάχονται συνεχῶς, εἰς κάποιο σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἦτο ἄγνωστον. Σήμερον, ὅμως, ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐβοήθησε τοὺς ἰθαγενεῖς νὰ τὸ... ἀνακαλύψουν. Ἔτσι, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνομβρίας ἔχει ὁμηγήριόν του τὴν κίλασιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς βροχῆς τὸν παραδείσον, καί, ὅπως λέγει τὸ σχετικὸν τραγούδι, εἰς τὸ τέλος «οἱ σατανάδες τῆς ξηρασίας φεύγουν ντροπιασμένοι στὸ καμίνι τους, γιὰ τὴν ἡ βροχὴ προβάλλει νικηφόρος».

Τὸ κλίμα, τροπικόν, θερμὸν καὶ ὑγρὸν, δὲν φαίνεται νὰ εὐνοῇ πολλὸ τοὺς λευκοὺς, τοὺλάχιστον εἰς τὰς χαμηλὰς πεδιάδας. Διότι εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς, ἐπικρατεῖ πράγματι, μία ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς αἰωνίας ἀνοίξεις τῶν παραδεισίων τόπων, σπουδὴν τοῦ τοπίου μὲ τὴν πλουσίαν τὸν ἵσθιον, ἡ ἀτμόσφαιρα τὴν ἐξαισιαν διαύγειάν της, καὶ ὁ ἥλιος τὴν χρυσὴν θαλωρήν του, συνθέτουν ἓνα ὕψος ποίημα, εἰδυλλιακῆς καληνῆς... Εἰς τὰς ὀρεινὰς αὐτὰς περιοχὰς τῆς ἡμετέρας, ὅπου ὁ πολιτισμὸς εἰσέδυσε ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνὸς ἀρίστα ὀργανωμένου τουρισμοῦ, συναντᾷ κανεὶς τὰς κοσμικὰς διασημότητας τῆς βορείου καὶ νοτίου Ἀμερικής. Ἐδῶ, εἰς τὰ τεράστια καὶ ὑπερπολυτελῆ ξενοδοχεῖα ποὺ ἔχουν ἀνεγερθῇ εἰς τὸ τέρας λαμπρῶν δρόμων, ἔρχονται νὰ ἀναπαυθῶν οἱ ἀστέρες τοῦ κινηματογράφου, οἱ βασιλεῖς τοῦ πλοῦτου, οἱ αὐθένται τῶν μεγάλων βιομηχανιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ, δίπλα εἰς αὐτὸ τὸ μυθώδες περιβάλλον τῆς κινηματογραφικῆς πολυτελείας, ἡ ἔλπις παραδοκῇ διὰ νὰ σὰς ἐκπλήξῃ... Μικρὰ, ἀσχεγὸνα χωριουδάκια ἰθαγενῶν, εἰνε σπαρμένα στὰ γύρω θουνά, καὶ ἡ ζωὴ σ' αὐτὰ, ἀσάλευτη, θαρρεῖ, ἀπὸ αἰῶνων. καλὰ μέσα εἰς μίαν διδλκὴν μακαριότητα. Τὰ ἔθνη των εἰνε ἐπίσης περιέργη καὶ οἱ κάτοικοί των, μολονότι διέκουν συχνὰ νὰ περνῶν ἀπὸ δίπλα των. οἱ ἀποδυναμικὲς λιμουζίνες — ἡλιγγιῶδη καὶ

παναρχαῖες παραδοσεῖς των. Ἡ κορίτσια παντρεύονται ἀφοῦ πάρουν προίκα ἀπὸ τὸν καλὸν τους — συνίσταται δὲ ἡ προίκα αὐτὴ εἰς πολλὰ ἢ ὀλίγα κτήνη—οἱ ἄνδρες καπνίζουν τὰ μακρὰ «τσιμπούκια τῆς εἰρήνης» τῶν ἐρωθεροδέρμων καὶ οἱ γυναῖκες φαίνονται πολὺ στενοχωρημένες διότι ἡ θρησκεία καὶ ὁ νόμος καθήγγαν τὴν πολυγαμίαν... Ἡ κατάργησις αὐτῆς, ἀποτελεῖ πράγματι ἓνα μέγα κοινωνικὸν ζήτημα διὰ τὴν Αἴτην. Ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν περισσότεραι γυναῖκες ἀπὸ ἄνδρες καὶ ἴσως δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ Αἴτη, τώρα ὅπου ὁ γυναικωνίτης δὲν ἀπασχολεῖ πλέον πολλὰς συζύγους, ἔχει γίνῃ ὁ τόπος τῆς ἐξαγωγῆς χορευτριῶν καὶ ὑπερτριῶν. Οἱ κοπέλλες διαίρουνται εἰς τρεῖς κατηγορίας. Εἰνε ἐν πρώτοις ἐκεῖναι ποὺ πφορίζονται διὰ συζύγους, καὶ ποὺ δὲν εἰνε οὔτε ὠραία, οὔτε δύσμο-

μπορὺν παρὰ νὰ γίνουν υπηρετίες καὶ τέλος εἰνε ἡ κατηγορία τῶν ὠραίων, ποὺ ἀποκοτῶν αὐτοδικαίως τὸ δικαίωμα νὰ μᾶθουν μουσικὴν καὶ χορὸν. Οἱ Αἰτινὲς αὐτὲς εἰνε πράγματι ἐξαισία ὁμορφιάς, καὶ θὰ σὰς ἔτυχε δέβαια νὰ τις θαυμάσετε εἰς τὰ νυκτερινὰ κέντρα ἢ εἰς τὸν κινηματογράφον, ὅταν τραγουδοῦν τὰ μελαγχολικὰ τους τραγούδια μὲ τὴν κοντράλτο συνήθως φωνὴν των, ἢ ὅταν λυγρὸν τὸ θαυμάσιο σώμα των μὲ σπανίον χάριν, εἰς μίαν ροῦμπαν φρενέτικον οὐθμοῦ. Αὐτὲς ἀποτελοῦν καὶ τὸ κακὲρ τῆς Αἴτης, ὑπάρχει δὲ ἓνα εἶδος ὑπερηφάνειας καὶ εἰς τὸν τελευταῖον ἰθαγενὴ διὰ τὴν φήμην ποὺ ἀπολαμβάνουν τὰ ἔργα αὐτὰ προϊόντα τῆς πατρίδος του.

Εἰς τὸ Πόρτ - ὦ - Πρένς, ἡ παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ (Συνέτεια εἰς τὴν σελίδα 450)

Αἱ κυρία εἰς τὴν Αἴτην εἰνε χειραφετημένα περισσότερον ἀπὸ τὰς λευκάς. Ἀπόδειξις ὅτι ἀντὶ τοῦ εὐαίσθητοι σιγαρόττου προτιμοῦν τὰ μακρὰ τσιμπούκια, τὰ ὁποῖα σπανίως ἀποχωρίζονται

και «ψιλά», ειμή μόνον εις εκείνους τούς δούλους εις τούς οποίους είχαν απεριόριστον έμπιστοσύνην, όπερ σημαίνει ότι πολλοί εξ αυτών ήσαν πιστοί και συνεπώς ηγχαριστημένοι από τούς κυρίους των, πάντως δε έβελου-
 ρίως προσεφέρθησαν να πολεμήσουν.

Προδιαγεγραμμένον σχέδιον οι Αθηναίοι δεν είχαν άλλο από το ότι έπρόκειτο να πολεμήσουν τον ύπερ πάντων άγώνα, ύπερ θωμών και έστίων. Έπίσης οι στρατηγοί δεν είχαν απο-
 κρύψει, ότι την πρωτοβουλίαν των επιχειρήσεων είχαν αποσθήποτε με-
 χρι στιγμής ο έχθρος, ότι ή μάχη θα έδι-
 δετο επί πεδίου εκλεγέντος από τον έχθρον και ότι τέλος πάντων, εις αυτό τουτο το στρατόπεδον έμελλε να
 κανονισθή ή περαιτέρω ενέργεια, συι-
 φώνως και αναλόγως προς τας περι-
 στάσεις. Έκεί όμως διεφώνησαν οι
 στρατηγοί. Η δε διαφώνια συνίστατο
 εις το:το:

Ο Μιλτιάδης, ούτε λίγο ούτε πολύ, ήθελε να μετατρέψη την άμυνα εις έ-
 πίθειν. Η πολύχροнос πείρα του ανα-
 τούς διαφόρους θρακικούς πολέμους,
 του είχε διδάξει ότι δεν ύπάρχει καλυ-
 τέρα άμυνα από την έπίθειν. Εις την
 συγκεκριμένη μάλιστα περίπτωσει, έ-
 πίστευεν ότι δεν είχε και δυνατότητα
 εκλόγης. Ως και άνωτέρω αναφέρα-
 μεν, κατά τον Μιλτιάδην, ή τύχη των
 Αθηνών ήερεπε να παιχθί όσον το
 δυνατόν μακράν από τας Αθήνας. Έξ
 άλλου, ο έμπειρος αυτός στρατιωτικός
 άντελαμβάνετο ότι είχαν ύπερ αυτού
 τούς δύο πρωταρχικούς συντέλεστας
 πάσης νίκης, την άξιαν του άντικειμε-
 νικού σκοπού — άγών ύπερ των όλων
 — και τον ψυχολογικόν παράγοντα, το
 άκμαϊστότατον δηλονότι ήθικόν των Α-
 θηναίων, οι όποιοι έν εξαλλω ενθου-

σιασμή έρριπτον επί του πεδίου της
 μάχης το πάλ δια το πάλ, άσυγκρά-
 τητοι και ύπερηνθουσιώδεις προς έπί-
 θειν. Οι άνδρες όλων των φυλών διε-
 πνέοντο από ένα και το αυτό συναί-
 σθημα. Ποό του κοινού κινδύνου είχαν
 λημονήσει τας κομματικές μικρότη-
 τας. Έπί πλέον υπό το κύμα του έν-
 θουσιασμού, ούδεμία έδόθη προσοχή
 εις το ζήτημα του άνεφοδιασμού και
 των ύλικών αναγκών. Έστω και όλι-
 γόκαιρος άργοπορία θα κατέρριπτε το
 ήθικόν των έλευθέρων πολεμιστών. Αί
 ύλικαί έλλείψεις, ή κατάπτωσις του
 ένθουσιασμού, αι δυσχέρειαι, ή ψυ-
 χραιότερα άναμέτρους και σύγκρισις
 των έλαχίστων δυναμένων των προς τας
 τεραστίας δυνάμεις του έχθρου, όλα
 αυτά, θα έσθονον ένδεχομένως την
 θέσιν και παντοδύναμον φλόγα. Άλ-
 λά ύπήρχε και κάτι άκόμη σημαντικώ-
 τερον. Οι ήττοπαθείς και οι ήθικώς
 τετραυματισμένοι δεν έλειπον από το
 άστυ. Ζωντανός όργανισμός, ως ή πό-
 λις των Αθηνών, δεν ήτο δυνατόν πα-
 ρά να έχη και... περιτώματα πολιτών.
 Αυτοί λοιπόν ήτο ένδεχόμενον να μετα-
 θληθούν εις πράκτορας της τόσον κα-
 λώς όργανωμένης «μυστικής ύπηρεσί-
 ας» των Περσών. Άλλως τε, το παρά-
 δειγμα της Έρετρίας ήτο πρόσφατον.

Όλα αυτά είχαν ύπ' όφιν ο Μιλτιά-
 δης, πεπεισμένος ότι ή μάχη ήερεπε
 να δοθί εις τον Μαραθώνα. Κατωρθώ-
 σε μάλιστα να πείση και τέσσαρες εκ
 των στρατηγών, οι όποιοι έτάχθησαν
 ύπερ αυτού. Οι άλλοι στρατηγοί άν-
 τέδρων και είχαν ένα πολύ έσχατον
 έπιχείρημα προς το:το: Ητο πράγμα-
 τι αυτόχρονα «άστειον» το να παρα-
 ταχθί εις άναπεπταμένον πεδιον μία
 δρασ έπιπτεμένη, των οποίων ο ά-
 ριθμός δεν υπερέβαινε τας 9.000 έναν-
 τι των πολλών μυριάδων των Περσών.
 Καμμία άκόμη βοήθεια, από πουθενά.
 Οι Πλαταιείς είχαν υποσχεθί, και πρά-
 γματι ήτοιμάζοντο να στείλουν έπι-
 κουρίαν, ή όποια όμως θα έφθανε μό-
 λις εις το δέκατον των Αθηναϊκών δυ-
 νάμεων. Πώς λοιπόν να άποτολημθί
 τοιοϋτον έπιχείρημα; Διά μόνου του
 όγκου των, οι Πέρσαι θα συνέτριβον
 τους Έλληνας. Παρ' όλα αυτά, ο Μιλ-
 τιάδης ήτο άνένδοτος. Έπίστευεν ά-
 κράδαντως εις τα όσα έπίστευε. Το έ-
 πιτελείον των στρατηγών εύρέθη έν Ι-
 σσηφία. Έλειπε δε ή κρίσιμος ψήφος,
 ή του πολεμάρχου, του έχοντος το
 προνόμιον να ήγίται του δεξιού κέ-
 ρατος της παρατάξεως. Πολεμαρχο-
 ήτο ο Καλλιμάχος ο Αφιδναίος. Υ-
 πήρξε λοιπόν στιγμή κατά την όποιαν
 ο όλος Έλληνικός αλλά και Εύρω-
 πτικός πολιτισμός έξηρτήθη από ένα
 «ναί» και από ένα «όχι» του ανθρώπου
 αυτού, ο όποιος δεν ήτο καλός - καλός
 ούτε «στρατιωτικός», με την έννοίαν
 ποι' διδόμεν σήμερα εις την λέξιν.
 Από την άποφασιστικήν ψήφον του άν
 θρώπου έξηρτήθη το πάλ. Γενναίος
 και μεγάλθυμος ο Καλλιμάχος έτάχθη
 με τον Μιλτιάδην.

Άλλά δεν ήτο μόνον αυτό. Υπήρ-
 χεν ένας άλλος φοβερός κίνδυνος. Η
 τύχη των Αθηνών και της Έλλάδος,
 ως ειπομεν, έξηρτάτο από την... τύχην,
 εις τα στρατιωτικά ζητήματα. Οι στρα-
 ττηγοί εξέλεγοντο όπως εξέλεγοντο άλ-
 λοτε οι νεώτεροι... «βλαχοδήμαρχοι».
 Και, το πολύ χειρότερον, παρεγνωρί-
 ζοντο όλα τα τεχνικά ζητήματα, έκα-
 στος δε των δέκα στρατηγών άνελάμ-
 θανε επί 24ωρον την άρχηγίαν. Είνε
 ανάγκη να έπιμείνωμεν εις τον ένδεχο-
 μένον τραγέλαφον, που δεν άπεκλείετο

να έπακολουθήση, όταν την κάθε ή-
 μέραν του πολέμου ο κάθε «στρατη-
 γός» είχε το δικαίωμα να κάμη το άν-
 τίθετον από εκείνο που έκαμεν ο συνά-
 δελφός του την προηγούμενην ήμέραν.
 Άλλά και έδώ ή άγαθή τύχη έπεινό-
 γησεν, ένσαρκωθεΐσα την φοράν αυτήν
 εις το πρόσωπον του Άριστεΐδου. Αυ-
 τός πρώτος έσήμανε τον κώδωνα του
 κινδύνου με το άκαταλόγιστον εκείνο
 σύστημα και παρεχώρησε τα προνόμια
 του εις τον Μιλτιάδην. Όχι δε μόνον
 αυτό, αλλά προσεπάθησε να πείση και
 τούς άλλους να τον μιμηθούν και το
 έπέτυχεν.

Έπί τέλους, ή μικρά εκείνη στρα-
 τία των έλευθέρων είχε τον ίδιοντα
 νοϋν της, είχε τον έν α άρχηγόν,
 την μίαν θέλησιν. Και ή θέλησις
 αυτή ένεσαρκούτο εις το πρόσωπον του
 πράγματι άρίστου.

Συνθησιμένος εις το να δεσπόζη και
 να άρχη, ο Μιλτιάδης, ο όποιος είχε
 θαύμα πως ύπέστη μέχρι το:δε τούς
 λαοκρατικούς θεσμούς των Αθηνών,
 άνέλαβε τά ήνία με στίβαράν και χα-
 λυθδινον χείρα. Και τά έκράτησε τά
 ήνία αυτά σταθερώτερα από ότι θα ή-
 βόνατο να τά κρατήσει κάθε άλλος
 Αθηναίος. Και πριν απ' όλα, έδέχθη
 «πώς και πως» την άσήμενον βοή-
 θειαν του έσπελλον οι Πλαταιείς.
 Έν τώ μεταξύ, ήσυχλήθη με την λε-
 πτομερή έπισκόπησιν του πεδίου της
 μάχης. Ο ξενητευμένος αυτός φυσικόν
 ήτο να είχε λημονήσει την αρκετά
 άπομακρυσμένην πεδιάδα και ήθε-
 λε τώρα να την γνωρίση εις όλες τας
 λεπτομερείας της. Ο έμπειρος όφθαλ-
 μός του άνεγνώρισεν άμέσως, ότι ο
 Μαραθών δεν παρουσίαζε διά τούς
 Πέρσας ιδεώδες πεδιον μάχης, ως έ-
 φαντάζετο ο Ιππίας.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Η συνέχεια.

ΜΕΛΙΣΣΑΙ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΙ

Πολλάκις εις κυψέλας μελισσών ευρί-
 σκονται, καλυπτόμενα υπό κηρού, πτώ-
 ματα ποντικών. Οι μελετηταί της ζωής
 των μελισσών δεν ήδυνήθησαν έως τώρα
 ν' άποκαλύψουν πως ευρίσκονται τα
 πτώματα ταύτα έντός των κυψέλων, μο-
 λονότι εινε γνωστόν ότι ποντικοί εισ-
 βάλλουν εις κυψέλας και επιφέρουν κα-
 ταστροφάς.

Συνεργάτης Άγγλικού περιοδικού πα-
 ρέχει ήδη την σχετικήν εξήγησιν. Οι
 ποντικοί, γράφει, εισέρχονται εις τας
 κυψέλας κατά τον χειμώνα, ότε αι μέ-
 λισσαι εινε ναρκωμέναι, και τρώγουν
 τόσον το μέλι όσον και τον κηρόν. Έ-
 νίοτε όμως παρασύρονται από το κλεπτι-
 κόν πάθος και εξακολουθούν τας έπιδρο-
 μάς κατά τας άρχάς της άνοιξέως, ότε
 αι μέλισσαι άνακτούν την ζωηρότητά
 των. Τότε αταί επιτίθενται κατά των
 κλεπτών και τα κεντήματά των προ-
 λούν τον θάνατον ενός ή περισσότερων
 ποντικών. Άλλά αι μέλισσαι δεν έχουν
 την δύναμιν να σύρουν έξω της κυψέλης
 τα πτώματα των έχθρων των. Δι' να
 μη έπέλθη ή μόλυνσις εκ της άποσυνθέ-
 σεως αυτών, εκκρίνουν ειδικόν υγρόν, το
 όποιον άμέσως πήγνυται και διά του ό-
 ποιου καλύπτονται τα πτώματα. Το υ-
 γρόν τοϋτο δεν εινε κηρός, όμοιάζει δε
 προς αυτόν. Τα πτώματα θάπτονται ού-
 τως άεροστεγώς και ή κυψέλη δεν μο-
 λύνεται.

Η ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΣΚΩΛΗΚΟΕΙΔΙΤΙΔΟΣ

Η αίτια ήτις προκαλεί την σκωληκοει-
 διτίδα δεν είχαν άνακαλύφθί. Άπλώς
 ήτο γνωστή ή άφορητή της άσθενείας,
 εισχώρησις μολυντικών στοιχείων έντός
 του τοιχώματος της σκωληκοειδούς απο-
 φύσεως, ήτις παρουσιάζει, άλλωστε, ευ-
 πάθειαν κατά την νεαράν ήλικίαν, καθ'
 ήν και σημειούνται αι περισσότερατε-
 ραι περιπτώσεις της άσθενείας ταύτης.

Άλλά διά ποίον λόγον, ένθ' επί
 ετη εισέρχονται εις την απόφυσιν μο-
 λυντικά στοιχεία, δεν εισδύνουν εις το
 τοίχωμά της, εξαφνικά γίνεται ή εισχώ-
 ρσις διά του έσωτερικού επικαλύμματος
 του τοιχώματος και κατά συνέπειαν έ-
 πέσχεται ή μόλυνσις; Πολλοί υποθέσεις
 είχαν γίνει. Τώρα οι Άμερικανοί ιατροί
 Ουόγκεντιν και Ντένις άγγέλλουν ότι
 εύρηκαν την αίτίαν της νόσου. Η αίτία
 αυτή εινε εμφραξις των πόρων δι' όν
 εκχέεται υγρόν άποκλείον την επαφήν
 μολυσματικών ουσιών και τοιχώματος.
 Η έκκρισις του υγρού, γινόμενη καθ' ό-
 λην την επιφάνειαν της απόφύσεως, προ-
 φυλάσσει αυτήν. Όταν το υγρόν λειψή,
 το τοίχωμα προσβάλλεται, φθείρεται εις
 τι μέρος αυτό και προκαλείται ή μό-
 λυνσις.

Κατά τούς αυτούς ιατρούς, μόνον ο
 άνθρωπος, ο κύνιλος και ο χιμπατζής
 έχουν άποφύσεις εκκρινούσας το προ-
 στατευτικόν υγρόν. Αι παρατηρήσεις ά-
 πέδειξαν ότι και προσωρινή άκόμη έμ-
 φραξις προκαλεί συνεχώς αυξανόμενην
 πίεσιν έντός της απόφύσεως.

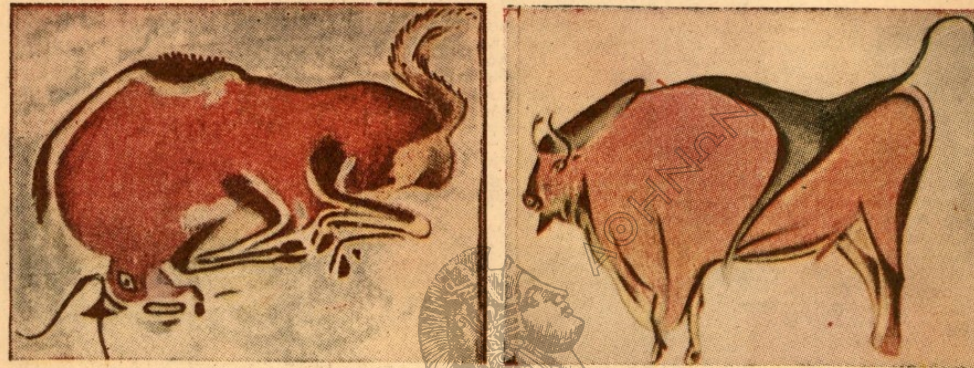
Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΓΟΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ο πρωτόγονος άνθρωπος δὲν περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ τὰ καλλιτεχνήματά του μόνον ἐπὶ τεμαχίων ὀστέων καὶ κεράτων. Πρώτην ὕλην ἐκφράσεως τῶν συναισθημάτων του εἰς αἰσθητικὰς μορφὰς τοῦ προσέφερον καὶ τὰ τοιχώματα τῶν σπηλαίων, ὅπου κατ'ὥκει. Τὰ πλεῖστα τῶν σπηλαίων αὐτῶν εἰς τὰ τοιχώματά των φέρουν ἱγνογραφῆσεις χαραγμένας καὶ σκαλιστὰ σχέδια. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν δτι μόνον οἱ Μπρόιλ, Καπιτάν καὶ Πε-

τος... Τέλος συμβαίνει ἐπίσης νὰ εἴναι εὖτω πως ἐπεξεργασμένος ὁ θράχος τοῦ τοιχώματος, ὥστε ἡ εἰκὼν νὰ ἀποδίδεται ἀνάγλυφος.

Χαρακτηριστικότερα μαρτυρικὰ καὶ περιγραφὰς ἀσφαλεῖς μᾶς παρέχουν οἱ ὡς ἄνω ἀναφερθέντες ἐρευνῆται, ἀναφέροντες σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ ἑξῆς: «Ὅλαι αἱ εἰκόνες εἶνε χαραγμέναι εἰς καθέτους θράχους τῶν τοιχωμάτων τοῦ σπηλαίου, εἰς μήκος... ἑκατὸν περίπου μέτρων ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς. Τὸ

μὲν τῶν τεχνοκριτῶν αὐτὸ φαίνεται ἐ...φοθερὸν εἰς δύναμιν, ἀκίνητον μὲν, ἀλλὰ παῖζον μὲ τὴν προσοκίδα του». Ἄλλο χαρακτηριστικὸν παράδειγμα εἶνε οἱ χονδροὶ θίσωνες τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀλταμίρας, ἐν Ἰσπανίᾳ, «πνιγμένοι εἰς τὰ λίπη των», ὁ ἐφορμῶν καὶ ὁ ἡρεμῶν. Πλήρη χάριτος κρίνονται τὰ χαράγματα ἀγριοαιγῶν τὰ ἀνευρεθέντα εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Παίρ - νὸν - Παίρ. Ἐξ ὧν αὐτῶν καταφαίνεται ὅτι οἱ καλλιτέχναι τῆς τεταρτογενοῦς

Δύο εἰκόνες ἀπὸ τὸ σπήλαιον τῆς Ἀλταμίρας. Ὁ «ἐφορμῶν» καὶ ὁ «ἡρεμῶν» βίσων.

ρονὸ ἀνεκάλυψαν καὶ περιέγραψαν πλῆθος εἰκόνων, εἰς δὲ τὸ σπήλαιον τῆς ἐν Γαλλίᾳ Κομπάρέλ, ἀνεῦρον οὐχ ὀλιγώτερα τῶν 110 τοιούτων καλλιτεχνημάτων.

Τὰ εὐρήματα αὐτὰ ἔχουν σημασίαν κατὰ πολὺ σπουδαιότεραν ἐκείνης ποῦ θὰ ἐνόμιζέ τις ἐκ πρώτης καὶ ἐπιπολαίας ὀψεως. Δὲν μᾶς φανερώουν ἀπλῶς καὶ μόνον ὅτι ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἠρέσκετο εἰς τὸ νὰ διακοσμήσῃ τὴν κατοικίαν του εὐπρεπέστερον ἀσφαλῶς καὶ μὲ ἀσυγκρίτως «καλύτερο» ἔργοστο, ἀπ' ὅ,τι ἀρέσκονταν νὰ διακοσμοῦν τὰς ἰδικὰς των κατοικίας ὡς ῥισμένοι σύγχρονοί μας. Τὰ σχέδια μαρτυροῦν καὶ κάτι ἄλλο, σπουδαιότερον, ὡς εἴπομεν. Ἐν πρώτοις, δὲν εἶνε μικρογραφίαι ἢ καλλιτεχνήματα περιωρισμένων διαστάσεων, ὡς συμβαίνει μὲ τὰ ἐπὶ ὀστέων ἢ κεράτων ἔργα τέχνης. Εἶνε κατωμένα εἰς μεγάλας διαστάσεις, κάποτε δὲ καὶ τεραστίως. Αὐτὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μελετήσωμεν πολὺ καλύτερα τὸ σχέδιον ἀλλὰ καὶ τὴν τεχνολογίαν. Τὰ τυχόν «λάθη» ἢ τὰ καλλιτεχνικὰ χαρίσματα, φαίνονται ἐδῶ πολὺ σαφέστερον. Ἐξ ἄλλου, τὰ χαράγματα εἶνε ἄλλοτε θαυμάσια χαραγμένα, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ἤπληρον τὰ κατὰλληλα τεχνικὰ μέσα δίχως νὰ παρεμποδίζεται ὁ καλλιτέχνης εἰς τὸ ἔργον του, ἄλλοτε δὲ τὰ χαράγματα εἶνε κατὰ πολὺ ἐλαφρότερα, ὅποτε, πάλιν φαίνεται ἡ αὐτοπεποιθὴς καὶ ἡ ἀσφάλεια χειρὸς τοῦ τεχνίτου. Πῶς πάλιν ἡ εἰκὼν τοῦ περισταμένου ζώου εἶνε τόσο λεπτή ὥστε διαχωρίζονται ἀκόμη καὶ αἱ τρίχες τοῦ τρώμα-

τος... ἕκαστης εἰκόνος ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 1 μέτρον καὶ 50 ἐκ. ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ εἰκόνες ὕψους 15 μέχρι 20 μέτρων ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἐπίπεδον τοῦ σπηλαίου. Ἀλλὰ πάλιν φθάνουν μέχρι τοῦ στεγώματος, τὸ ὁποῖον κατὰ κανόνα εἶνε χαμηλόν, μέχρις ὕψους ἑνὸς ἢ δύο μέτρων. Βεβαίως αἱ διαστάσεις αὐταὶ δὲν εἶνε αἱ ἀκριβεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι οἱ σταλακτίται, ἐπικαθίσσαντες καὶ ἀποτελέσαντες στρώματα ἐπὶ στρωμάτων, παρεμόρφωσαν μοιραῖως τὴν κατασκευὴν τοῦ σπηλαίου καὶ ἰδίως τὸ ὕψος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Εἰς ὁρισμένα σπήλαια αἱ εἰκόνες εἶνε θαυμάσια χαραγμέναι εἰς τὰ τοιχώματα. Τὰ χαράγματα φθάνουν κάποτε εἰς βάθος 5 καὶ 6 χιλιοστομέτρων. Τὸ πλάτος τῶν γραμμῶν αὐτῶν εἶνε συχνὰ ἀνάλογον μὲ τὸ βάθος των. Συγχρότητα συμβαίνει νὰ ἔχουν καλυφθῇ ἀπὸ σταλαγματικὸν ἐπίχρισμα, πάχους ἑνὸς μέχρι τριῶν χιλιοστών, μερικαὶ ἀπὸ τὰς εἰκόνας αὐτὰς εἶνε κατεσκευασμένοι μὲ λεπτὰς χαράξεις, εἰς τρόπον ὥστε ἐνθυμίζουν ἀπλὰ ξυσμάματα τοῦ θράχου.

Ἄλλο πάλιν ἐκφράζεται ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἀπαλὴ αὐτὴ χάραξις καὶ τὰ ἀπλὰ «ξυσμάματα» ἐπὶ τοῦ θράχου δυνατόν νὰ ἀπετέλουν ὁρισμένην γνωστοπρίαν, νὰ ἐγίνοντο δὲ οὕτω ἀπὸ σκοποῦ.

Μεταξὺ τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν αὐτῶν εἰκόνων αὐτὰς ἀναφέρεται τὸ περίφημον «Μαμουθ τῆς Κομπάρέλ» τὸ ἀνευρεθὲν ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ ὁμωνύμου σπηλαίου. Κατὰ τὴν γνώ-

περίοδον εἶχον εἰς τὴν διάθεσιν των ἀναριθμητὰ τεχνικὰ μέσα, τὰ ὅποια βεβαίως κατεσκεύαζον μόνον των. Ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν τεχνικῶν ἐκείνων μέσων, εἶχον καὶ τὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὴν τεχνολογίαν καὶ τὴν ἐμπνευσιν, ποὺ τοὺς ἔκαμε νὰ ἀποδίδουν τόσο διαφοροτρόπως τὰ συναισθηματὰ των, νὰ ἀπεικονίζον τὸν ἑξῶ κόσμον, δίχως ποτὲ νὰ μιμοῦνται ἢ νὰ ἀντιγραφοῦν δουλοπρεπῶς, οὔτε τοὺς ἄλλους, οὔτε καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν των.

Κατὰ τὴν γνώμην νεωτέρων εἰδικῶν καὶ πολυἀριθμοὶ ἀναπαράστασις ζώων εἶνε μαρτυρικὸν τῆς προσοχῆς τὴν ὅποιον ἀπέδιδεν ὁ τότε ἄνθρωπος εἰς τὰ ζῶα, τῶν ὁποίων φαίνεται ἀκόμη νὰ εἶχε μαγικὴν δύναμιν ἢ ἀπεικόνισις.

Ὅλαι αἱ τελευταῖαι ἀνακαλύψεις ἐπιβεβαιοῦν τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Εἰς τὸ ἔργον, ἀνευρέθησαν δύο στήλαι ὕψους 75 περίπου ἑκατοστῶν, ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων εἶναι ἐξωγραφισμένον ἕνα ἄλλο, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τάρανδος μετὰ τοῦ νεογνοῦ τῆς.

Αἱ δύο αὐταὶ στήλαι εὐρίσκοντο εἰς ἀπομονωμένην γωνίαν σκοτεινὴν, εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ σπηλαίου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνισχύεται ἡ ὑπόθεσις — ἐφόσον ἐπιτρέπουν πρόωροι συμπερασμοί — ὅτι ὁ προορισμὸς τῶν σπηλαίων αὐτῶν ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θρησκευτικὸς.

Χαρακτηριστικὸν εἶνε ἐπίσης ὅτι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ καλλιτεχνήματα λείπει ἡ ἀπεικόνισις φυτῶν καὶ ἀνθέων. Αὐτὸ δὲ παρατηρεῖται καθ' ὅλην. (Συνέχεια εἰς τὴν Σελίδα 432).